№ 82 ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 19

1903

ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 19 № 82

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տիկին Ա. Լուսինեան յայտնում է իր ծանօթներին, որ ապրիլի 27-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 11—12-ին, պատարագ և հոգեհանգիստ կը կատարվի Խօջիվանքի գերեզմանատան եկեղեցում

ԼԵՒՈՆ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆԻ

մահվան եռամեակի առիթով։ 1—1

Մի խումբ ընկերներ յայտնում են իրանց սիրելի վաղաժամ ընկերոջ, Ներսիսեան դպրոցի 1901/02 Թ. շրջանաւարտ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԻԼՔՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ այս տարվայ մարտի 2-ին Գանձակի Բուզլուխ գիւղում, և խնդրում են հանգուցեալի յիշատակը յարգողներին ներկայ գտնվել հոգեհանգստին, որ կայանալու է վաղը, կիրակի, ամսիս 20-ին ս. Նշան եկեղեցում։

1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պէտք է նախաձեռնել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Օտար կեանքից և գրականութիւնից. Նավօրսկայան Թիֆլիսում. Նամակ Բալախանիից. Նամակ Կարսից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ժամանակի պահանջ։

ՊԷՏՔ Է ՆԱԽԱՁԵՌՆԵԼ

—

Մեր քաղաքները կարող են կատարել մի պատուաւոր դեր, օգուտ տալով թէ իրանց և թէ շրջապատող գիւղական հասարակութեան։ Եթէ, օրինակ, Ալէքսանդրօպօլ քաղաքը, որի ազգաբնակութեան մի մասը մինչև այժմ դեռ պարապվում է երկրագործութեամբ, բանար մի փոքրնական կայարան և այնտեղ գործնական կերպով ցոյց տար զանազան մեքենաների գործածութիւնը, բուսնէր Ալէքսանդրօպօլի գաւառի համար պիտանի մի քանի բոյսեր, կազմակերպէր գիւղատնտեսական դասընթացքներ, նա էական օգուտ հասցրած կը լինէր թէ քաղաքի և թէ շրջապատող գիւղական ազգաբնակութեանը։

Նոյնը կարելի է ասել Ախալքալաքի, Նոր-Բայազէտի, Կաղզւանի, Վաղարշապատի, Նախիջևանի, Գանձակի, Շամախու և ուրիշ քաղաքների վերաբերութեամբ։ Նոյն իսկ, եթէ քաղաքի ազգաբնակութիւնը ամենևին զբաղված չը լինէր գիւղատնտեսութեան ոչ մի ճիւղով, դարձեալ քաղաքը պարտաւոր է վերցնել իր վրա մի այդպիսի դեր, որովհետև նա սերտ կապ ունի գիւղերի հետ և իր բարեկեցութեան համար նա պարտաւոր է ուժեղացնել իր շուրջը դրված գիւղերը, որոնց հետ նա գտնվում է առևտրական և արդիւնաբերական յարաբերութիւնների մէջ։ Ցիրաւի՝ աղքատ գիւղերը մի կողմից անկարող կը լինեն մեծ քանակութեամբ մթերք մատակարարել քաղաքին և արդիւնք տալ վաճառականական մեծ գործողութիւնների համար, իսկ միւս կողմից ույժ չեն ունենայ շատ ապրանք գնելու քաղաքի խանութներից իրանց տնային պիտոյքների համար։

Քաղաքի և նրա շրջապատող գիւղերի համերաշխ գործունէութեամբ կարելի է արթնացնել գաւառական կեանքը, զարկ տալ տնտեսական գործօնների բեղմնաւոր բարգաւաճմանը և հարստութեան նոր աղբիւրներ բանալ ազգաբնակութեան համար։

Գաւառական քաղաքները այդպիսով կարող են օգտաւէտ գործ կատարել և այդպիսով երկրի առաջադիմութեան գործին նպաստել։ Թող մի երկու քաղաքներ գնդցէին օրինակներ ցոյց տան։ Այնուհետև նրանց կը հետևեն և միւսները։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՏԱՐ ԿԵԱՆՔԻՑ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

Իւրաքանչիւր ազգ ունի իր առանձնայատկութիւնը, իր բնորոշ գիծը, որ զգալի չափով արտայայտվում է նաև գրականութեան միջոցով։ Վերցրէք գերմանական և ֆրանսիական մամուլը, համեմատեցէք նրանց և այն ժամանակ կը տեսնէք, թէ որքան մեծ տարբերութիւն կայ։ Տարբերութիւն, որ յատուկ է այդ երկու ազգերին...

Սառը դատողութիւն, մտքի խորութիւն, չահասիրութիւն և եսականութիւն—դրանք գերմանացու յատկութիւններ են, որ ազդում են նաև ընթացիկ մամուլի վրա։

Դիւրազգացութիւն, անկեղծ ոգևորութիւն, սրտի ու լեզուի ներդաշնակութիւն—դրանք էլ ֆրանսիացու յատկանիշներն են, որ նոյնպէս ազդեցիկ դեր են խաղում մամուլի մէջ։

Եւ եթէ ուշի ուշով համեմատելու լինենք այդ երկու ազգերի ընթացիկ մամուլն ու գրականութիւնը, այն ժամանակ կը տեսնենք, որ նրանցից իւրաքանչիւրն իր վրա կրում է ազգային յատկանիշների խոր դրոշմը։

Նոյն եզրակացութիւնը կարելի է դուրս բերել նաև միւս ազգերի—օրինակ, անգլիացիների, ռուսների, իտալացիների համեմատութիւնից։

Այդպէս, ուրեմն, գրականութիւնը և առանձնապէս ընթացիկ մամուլը որոշ չափով պատկերացնում է համապատասխան ազգի առանձնայատկութիւնները։

Բայց այդ յատկութիւնների որակը որոշելու խնդրում ամենից առաջ դատաւոր կարող է լինել օտարը, հեռուից դիտողը։ Ահա հէնց այդ տեսակէտը աչքի առաջ ունենալով, ֆրանսիական «Revue Bleue» ամսագիրը դիմել է օտարազգի գրողներին և հարցրել է նրանց կարծիքը ֆրանսիական մամուլի մասին։

Ստացված են բազմաթիւ ու բազմազան կարծիքներ, որոնց մեծամասնութիւնը մեղադրում է ֆրանսիական մամուլը, գտնելով, որ նա շատ քիչ է հետաքրքրվում արտասահմանեան կեանքով, շատ քիչ տեղ է տալիս այն ամենին, ինչ որ Ֆրանսիային չէ վերաբերում։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՊԱՀԱՆՋ

—

Շատերին ուրախութիւն պատճառեց այն լուրը, որ բժ. Վ. Արծրունին թոյլտուութիւն է ստացել առողջապահական թերթ հրատարակելու և ուրախալին այն է, որ հրատարակվող թերթի բաժանորդագինը միանգամայն մատչելի է գիւղական և միւս աղքատ դասակարգերին, որոնք աւելի քան կարիք ունեն այդպիսի թերթի։

Ամեն մի հասկացող մարդ, որքան հնար ունի, պէտք է աշխատէ այդ թերթից շատ տարածել իր շրջանում, մանաւանդ գիւղական խուլ և հեռու անկիւններում, որտեղ ագիտութեան իշխանութիւնը դեռ եւս սաստիկ անթափանցելի է, որը խորտակելու համար անհրաժեշտ են կացնի երկարատև սուր հարուածներ։

Մեր կեանքի կարճատև ընթացքում շատ բան ենք տեսել հիմն ի վեր փոփոխութեան ենթարկված հէնց միայն լրագրի շնորհիւ. ինչ խօսք, որ դեռ մեծ գործ ունի կատարելու պ. Արծրունու առողջապահական թերթը, որ իր գնի էժանութեան պատճառով հնարաւորութիւն ունի մանելու ամենայետին տգէտ, գիրք չը սիրող գիւղացու խրճիթը։

Թէպէտ մենք շատ առաւելութիւններ ունենք մեր դրացի թուրք և քիւրդ ազգաբնակութեան վրա, բայց և այնպէս դա բաւական չէ, որ մենք կատարեալ համարենք մեզ. մենք դեռ այն աստիճանի վրա ենք կանգնած, որ շուտով րուբլին կառաջարկենք մեր մարմինը և հոգին քայքայող գինու տակառին, քան թէ կոպէկ կառաջարկենք մեզ փրկող տպագրական խօսքին։

Տգիտութիւնը մեր ժողովրդին այնքան է կաշկանդել, որ նա չէ հաւատում, թէ ախտը կարող է վարակող լինել։ Օրինակ, Իգդիրմաւեցի հարիւրաւոր քանուորներ գնում են Արաքսից ջուր կապելու և տեսնում են, թէ ինչպէս ղամշանցի թուրքերը դիֆտերիտից մեռած դիակը ծառից թոկով կապած քարշ են տուել իրանց գիւղը գնացող առուի մէջ՝ լուացման գործողութիւնը կատարելու. մահմետականութեան հասկացողութեամբ դիակը որքան շատ ջրով չփվի, այնքան մեծ սրբագործութիւն կատարված կը լինի։

Ցայտնի է, որ էրոցք դողոցքի, մալարիայի գլխաւոր տարածողը նաև մժեղն է, որը ճահիճներից թունաւոր նիւթեր վերցնելով՝ պատուաստում է խայթման միջոցով առողջ մարդկանց մարմնի մէջ և քայքայում է ամենաառողջ մարմնի կազմուածքը։ Եթէ այդ էլ չը լինի՝ դարձեալ քաղաքակրթված երկրներում ամեն կերպ աշխատում են ճահիճները չորացնել, բերրի դաշտ դարձնել՝ աւելի նիւթական օգուտ վերցնելու համար. բայց մեզանում կարծես ոչ տարափոխիկ հիւանդութիւն գոյութիւն ունի և ոչ էլ հողի սակաւութիւն. սակայն չը նայած, որ այդ երկուսն էլ գոյութիւն ունեն շատ սուր կերպով, փոխանակ առաջն առնելու, դիմադրելու՝ աւելի նպաստաւոր պայմաններ ենք ստեղծում ճահիճներ մեծացնելով և լճեր գոյացնելով։ Իգդիր, Ղարաղուլ, Խալֆալու, Խօշխաբար, Սուլթանաբաթ գիւղերի մէջտեղում գոյացել էր մի ընդարձակ ճահիճ, որի մեծ մասը ցանելու բերրի հող էր։ Առուների աւելորդ ջրերը այդտեղ կիտվելով, չարունակ ընդարձակվում էր ճահիճը և նոր նոր հողեր էր գրաւում, ժողովրդին ահագին վնաս պատճառելով։ Երեսուն տարի առաջ գաւառապետ պ. Խանազեանը իրան յատուկ եռանդով և հազար ու մի նեղութիւններով մի առու է փորել տալիս մօտ 30 վերստ երկարութեամբ և վերոյիշեալ լճացող ջրին գնալու ընթացք է տալիս դէպի Ղարասու գետակը։ որով հողի ահագին տարածութիւն ազատվում է ջրատակ լինելուց, չորանում է ճահիճների մեծ մասը և երկրագործ գիւղացիք նորից ուրախութեամբ հերկում, ցանում են մինչև Մասիս լերան ստորոտը։

Ականատեսների պատմելով, այդ առուն այնքան խորն է եղել մի ժամանակ, որ մնասուննները դժուարութեամբ էին անցնում նրա միջով։ Առուն մինչև այժմ էլ գոյութիւն ունի Խանազեան անունով, որը մի ժամանակ այնքան օգտակար է համարվել, որ կառավարութիւնը նոյն չորացրած ճահճային հողից 100 դեսեատին պարգև է տուել գաւառապետ պ. Խանազեանին։

Պ. Խանազեանի այդ օգտաւէտ գործը կարծես դուր չէ եկել նրա յետնորդներին, իսկ վերջին տաս տարին յիշեալ առուն այնքան անուշադրութեան է մատնվել Սուրմալուի ջրային վարչութեան կողմից, որ բոլորովին լցվել, դաշտի մակերեւյթին է հաւասարվել. նա այլ ևս չէ ծառայում իր նպատակին, որի շնորհիւ դարձեալ սկսվել է լիճ գոյանալ և նպաստել ճահիճների զարգացման։

Աւելի տգեղ և վրդովեցնող երևոյթն այն է, որ նոյն առուից ջուր են բաց թողնում, արհեստական լիճ և ճահիճներ զարգացնում, որպէս զի ջրասէր թռչուններ իջնեն այնտեղ և միջոց լինի որսորդութեամբ պարապելու համար։ Ուրեմն բօլէլոյական զուարճութեան համար մարդիկ չեն խղճահարվում արհեստական լճեր, ճահիճներ գոյացնել, որով նպաստում են մալարիայի տարածման և հողերի փչանալուն։ Հէնց այդ լճացման շնորհիւ անցեալ տարի Արհաջ գիւղում տուն չը կար, որ մի քանի հիւանդ չը լինէր, որի ազդեցութիւնը մինչև այժմ էլ նկատելի է և շատերը ոչ թէ ման են գալիս, այլ երերվում են։ Հիւանդութիւնը Սուրմալու գաւառում զգալի կերպով շատանում է. այդ յայտնի է բժշկական վարչութեանը և կարծեմ այդ է պատճառը, որ նահանգական վարչութիւնը Սուրմալու գաւառում բրնձի մշակութիւնը արգելում է, որը թէպէտ շատ գիւղացիների գլխաւոր նիւթական ապահովութեան աղբիւրն է կազմում, բայց մի և նոյն ժամանակ ամբողջ հինգ ամիս լճացումն է պահանջում։ Ուրեմն մի կողմից անհրաժեշտ է համարվում ոչնչացնել երկրագործութեան մի նշանաւոր ճիւղը—բրնձի մշակութիւնը առողջապահութեան տեսակէտից լճացման առաջն առնելու համար, իսկ միւս կողմից ոչինչ վնաս չէ թւում արհեստական լիճ գոյացնելը որսորդութեան—այսինքն բօլէլոյական զուարճութեան համար։

Էլ բացատրութեան կարօտութիւն չը կայ, որ մեզանում քաղաքակրթութիւնը գլուխն ի վայր է առաջ գնում։

Կրթված, զարգացած, ինքնաճանաչ ժողովուրդը, առանց ուրիշի միջնորդութեան, ինքը կը հոգայ իր մասին, ինքը միջոցներ ձեռք կառնի լճեր, ճահիճներ չորացնելու համար, որովհետև այդ՝ երկու կենսական խնդիրներին է վերաբերում, այն է՝ առողջապահութեան և գիւղատնտեսութեան։ Մեր ժողովուրդը դեռ այդ երջանիկ ինքնօգնութեան զգացմունքին, գիտակցութեան չէ հասել, որ իր ցաւը ինքը հոգայ, ուստի դեռ երկար ժամանակ նրան պէտք է ցոյց տալ, առաջնորդել, պահանջել։

Ումն է վերապահված այդ առաջնորդութիւնը։

Մասնաւոր անհատի համար դժուար է այդպիսի խնդիրներ շօշափելով գործ առաջ տանել, քանի որ երկրի բարեկարգութիւնը ընդհանուրի գիտակցական հաւաքական ույժ է պահանջում։

Մենք առաջ էլ առիթ ենք ունեցել մատնանիշ անելու գիւղական էժանագին լրագիրների կարիքը, իսկ այժմ ստիպված ենք կրկնել աւելացնելով, որ երեք տեսակ էժանագին լրագիր անհրաժեշտ են մեր գիւղացիների համար, այն է՝ առողջապահական թերթ, գիւղատնտեսական թերթ և մի հատ էլ օրաթերթ գիւղական առօրեայ կենսական խնդիրներ շօշափող։ Եւ այդպիսի թերթեր լինեն ոչ միայն հայերէն, այլ նաև թուրքերէն և եթէ հնարաւոր է՝ նաև քրդերէն լեզուով։

Ց. Խօջաէյնաթեանց

Անգլիացի ժուրնալիստների կարծիքով՝ ֆրանսիական օրաթերթերը գրականական տեսակէտից աւելի լաւ են խմբագրվում, քան թէ անգլիականը։ Բայց դրա փոխարէն ֆրանսիական թերթերն ունեն ուրիշ շատ թերութիւններ։ Նրանք շատ քիչ ջանք են գործ դնում հեռաւոր տեղերից նոր և հեշտ տեղեկութիւններ ստանալու համար։ Անգլիական, գերմանական, իտալական, բէլգիական և շվէյցարական լրագիրները աւելի բովանդակալից են, աւելի հիմնաւոր տեղեկութիւններ են հաղորդում, քան թէ ֆրանսիականը. բայց դրա փոխարէն նրանք ձանձրալի ձևով են գրված լինում։ Պարիզի թերթերը քիչ նիւթ են տալիս, բայց այդ նիւթն այնպիսի ձևով են գրում, այնպէս են հաղորդում, որ կարդացվում է մեծ հետաքրքրութեամբ ու ախորժանքով։ Ոչ ոք ֆրանսիացի ժուրնալիստի նման գեղեցիկ ու կենդանի ոճ չունի, ոչ ոք չէ կարող նրա նման «համով—հոտով» յօդուածներ գրել...

Անգլիացի ժուրնալիստների կարծիքից պակաս հետաքրքրաշարժ չէ «Neues Wiener Tageblatt» թերթի խմբագիր Վիլհէլմ Զինգերի կարծիքը։

Ֆրանսիական մամուլը, ասում է նա, ամեն բանի վրա նայում է իր եսական հայեցակէտով... Ֆրանսիական թերթերում քիչ են պատահում հեռագրական ու հեռախօսական ճիշդ տեղեկութիւններ։ Նրանք աւելի շատ աշխատում են հռետորի, ոգևորված ճառախօսի դեր կատարել և, դժբաղդաբար, շատ անգամ շեղվում են անաչառութեան ճանապարհից։ Եւրոպական թերթերը մեծ մասամբ աշխատում են հաղորդել փաստեր, քաղաքական և ուրիշ դէպքեր, իսկ ֆրանսիական մամուլը ենթարկվում է ընթացիկ տրամադրութեանը, գնում է նրա հոսանքով և արտայայտում է նրա բոլոր էլ և էջերը...

Եւրոպայում, աւելացնում է դրա վրա «Gazette de Lausanne» թերթի խմբագիրը, չը կայ ֆրանսիական լրագրութիւնից աւելի անկեղծ, աւելի կրակոտ ու դիւրազգաց լրագրութիւն։ Նրա սիրահարված է իր արուեստի վրա. նա ամեն կերպ աշխատում է իր ոճն ու գրական ձևը գեղեցկացնել...

Ուշադրութեան արժանի է այն հանգամանքը, որ յիշեալ ամսագրի արձանագրած բազմազան կարծիքները գրեթէ միաբերան վկայում են, որ ֆրանսիական մամուլը աւելի անկեղծ է, քան թէ եւրոպական միւս ազգերի մամուլը...

Իսկ անկեղծութիւնը մի նախանձելի յատկութիւն է իր կոչման բարձրութեան վրա կանգնած մամուլի համար,—մի յատկութիւն, որ աւելի ազդու, աւելի բարերար կը դառնայ, եթէ կապված լինի տևողական համոզմունքի և որոշ ուղղութեան հետ։

Ե. Թ.

ՆԱՎՕՐՍԿԱՅԵԱ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Պետերբուրգի «Նոր-Թատրոնի» դերասանական խումբը, յայտնի դերասանուհի Լ. Նավօրսկու ղեկավարութեամբ, սկսեց իր ներկայացումները Թիֆլիսում։

Առաջին ներկայացումը, որ կայացաւ հինգշաբթի, ապրիլի 17-ին, դեռ բաւականաչափ նիւթ չէ տալիս վերջնական կարծիք յայտնելու խմբի և դերասանուհու մասին։ Մենք կը ներկայացնենք մեր առաջին տպաւորութիւնը։

Խաղում էին Դիւմայի «Կամելիազարդ տիկինը», որի մէջ Թիֆլիսը տեսել է ռուսաց բեմի վրա Սավինային, Պաչալօվային, հայկական բեմի վրա տիկիններ Հրաչեային, Սիրանուշին։

Նավօրսկայեա խաղում է Մարգարիտայի դերը մի քանի տեղերում իր կերպ, իր ինքնուրոյն ըմբռնողութեան համեմատ։ Մանաւանդ շատ փոփոխութիւններ է մտցնում վերջին գործողութեան մէջ։ Այդ փոփոխութիւնները մտածված են և հետաքրքրում են հանդիսականին։ Նավօրսկայեա լաւ է արտայայտում այն մեծ հարուածը, որ հասցնում է նրա սրբտին Արմանի հայրը, զգացված կերպով է հրաժեշտ տալիս Արմանին, հոգեբանական ճշտութեամբ է նա ներկայացնում իր կրկին տեսակցութիւնը Արմանի հետ պարահանդէսի տեսարանում, չորրորդ գործողութեան մէջ, մեծ զգացմունքով և հարազատութեամբ է հանդէս գալիս Մարգարիտայի վերջին տեսակցութեան տեսարանում Արմանի հետ։

Չը նայելով լաւ խաղին, մտածված շարժումներին, Նավօրսկայեա չը թողեց այն տպաւորութիւնը, որ սպասվում էր շնորհիւ մի խոշոր պակասութեան, որ նա ունի։ Այդ պակասութիւնը նրա ձայնն է, որ հիւանդ, մեռած, խռպոտ բնաւորութիւն ունի։ Այդ ձայնը համապատասխան էր վերջին գործողութեան մէջ ներկայացվող հիւանդ Մարգարիտային, ուստի այդտեղ նա խորթ չէր թւում, ականջ չէր ծակում։ Պակասաւոր ձայնի պատճառով ցածր խօսքը չէ լսվում, իսկ բարձր բացականչութիւնները դուրս են գալիս կոպիտ։ Պէտք է ընտելանալ այդ ձայնին, որպէս զի նա չը խանգարէ ընդհանուր տպաւորութեան։ Անկասկած Նավօրսկայեան աջող կը լինի այնպիսի դերերում, ուր պէտք է ներկայացնել ոչ չափազանց քնքոյշ դերեր, որտեղ նրա ձայնը կը հնչէ աւելի համապատասխան և մօտ բնականին։

Խումբը ընդհանրապէս լաւ գիտէ իր գործը, գեղեցիկ ներկայացնում է այն տեսարանները, ուր շատ անձեր միասին միաժամանակ դերեր են կատարում, ինչպէս, օրինակ, առաջին և չորրորդ գործողութեան մէջ՝ նախաճաշի և թղթախաղի սեղանի շուրջը։ Բոլոր դերասանները գեղեցիկ գիտեն իրանց դերերը, չեն սպասում յուշարարին, խօսում են և խաղում են բնական գծերով։

Առանձին խաղացողներից յիշենք Ռօմանօվսկուն՝ Արմանի դերում։ Առհասարակ Արմանի դերը անաջող է կատարվում, իսկ Ռօմանօվսկին կարող եղաւ նրան տալ մի որոշ արտայայտութիւն։ Սիմէօնօվ-Սամարսկին լաւ կը լինէր Արմանի հօր դերում, եթէ շատ միօրինակ չը լինէր։

Զգեստները տիպիքական են, տեսարանների սարք ու կարգը բնորոշ։

Սիրող

ՆԱՄԱԿ ԲԱԼԱԽԱՆԻԻՑ

Ապրիլի 9-ին

Մի տարու չափ կը լինի, որ Բալախանիում անընդհատ ամսական երկու անգամ տրվում են ներկայացումներ մի խումբ մարդկանց ջանքերով։ Ունենալով բաւականաչափ սիրողներ, մօտ 36 հոգի, դրա հետ միասին ստանալով նպաստ նաւթարդիւնաբերողների խորհրդից ամեն մի ներկայացման համար, եթէ չեմ սխալվում, 120 րուբլի, գործի գլուխ անցած պարոնները աշխատում են որքան կարելի է հետաքրքրական դարձնել թատրոնը։ Երբեմն հրաւիրում են դերասանական խումբ՝ խաղալու աւելի լուրջ պիէսներ։

Այնպիսի մի տեղ, որպիսին է Բալախանին, ուր մարդիկ զրկված են որ և է հոգեկան բաւականութիւնից, թատրոնը պէտք է հանդիսանայ միակ հիմնարկութիւնը, որտեղ մարդ կարող է մոռանալ գոնէ մի քանի ժամով օրվայ կրած տանջանքները և անտանելի կեանքը։ Աւելացրէք այս բոլորի վրա, որ այստեղի թատրոնը պիտի ծառայէ ոչ ինտելիգէնտ, այլ բանւոր-արհեստաւոր մարդկանց, որոնք զրկված են հոգեկան տարրական բաւականութիւններից։

Պիտի տեսնել թէ որքան բաւականութեամբ թափվում են այդ թատրոն կոչված խուցը բանւորներ Բալախանիի բոլոր ծայրերից. անչափ դժգոհութիւններ են առաջանում տոմսակ ձեռք չը բերելու համար և մարդիկ ստիպված են լինում թողնել ներկայացումը և հեռանալ։

Ի հարկէ, թատրոնի վարչութիւնը այդ դէպքում մեղաւոր չէ։ Բալախանիի Աուդիտօրիան, որտեղ տրվում են ներկայացումները, մի միջակ, անշնորհք սենեակ է, որ զուրկ է ամենաթեթև յարմարութիւններից. մարդիկ շատանալուց անհնարին է շնչել և ստիպված պէտք է փողոցը դուրս գալ, որովհետև ամբողջ Աուդիտօրիան, բացի դահլիճից, մի փոքրիկ սենեակ ունի միայն։ Ներկայացում յաճախողները դիտեն իրանց շատ կարգին պահել, առանց աղմուկների, նրանք շատ լուրջ կերպով հետևում են ամբողջ խաղի ընթացքին։

Ի նկատի ունենալով, որ թատրոնը միշտ լցված է լինում բանւոր դասակարգով, թատրոնական վարչութիւնը պիտի կարողանայ հետաքրքիր դարձնել բեմը, որպէս զի յաճախողները ստանան որոշ բաւականութիւն։ Բաւական չէ կազմակերպել ներկայացումներ, պէտք է ամենամեծ տեղը տալ պիէսների ընտրութեան։

Բացի դրանից, կարծում եմ, աւելի լաւ է ունենալ ամսական մի ներկայացում կանոնաւոր, քան երկուսը անշնորհք։ Դրա համար հարկաւոր է, որ սիրողները չը բաւականան 3—4 փորձով, որ փորձված դերասանների համար անգամ քիչ է, այլ ունենան 6—8 փորձ, մանաւանդ որ սիրողներից շատ քչերը գիտեն կանոնաւոր հայերէն լեզուն։ Շատ հաճելի է, որ ամբողջ կազմը լինի սիրողներից, բայց ամենևին վնաս չէ ունենալ մշտական մի դերասան, որ լինի ռէժիսոր և սցենարիուս։ Բացի դրանից նա կարող է մասնակցել և խաղին։

Պիէսների ընտրութեան մասին խօսելիս մենք ի նկատի ունէինք ամսիս 8-ին խաղացված «Ընտանեկան գաղտնիք» կօմէդիան և «Ընտանեկան փօթորիկ» վօդվիլը։ Զարմանալի է, թէ ինչ կարիք կայ բեմ հանել այնպիսի մի անիմաստ պիէս, որպիսին է «Ընտանեկան գաղտնիքը»։ Դա միայն կաջողվի խաղալ հմուտ կօմիկ դերասաններին զուարճացնելու հասարակութեան, իսկ աշխատող դասակարգի համար միանգամայն աւելորդ են այդպիսի պիէսները։ Բաւական չէր «Ընտանեկան գաղտնիքը», դրանից յետոյ իբրև սիւրպրիզ խաղացվեց «Ընտանեկան փօթորիկ» վօդվիլը։ Մենք ականատես էինք, թէ ինչպէս հայոց լեզուն խաչվում էր բեմի վրա. խաղացողներից ամեն մէկը ունի իր սեփական հայերէնը, բացի դրանից նրանք չը գիտեն իրանց դերերը։ Բեմի վրա իրան ազատ է պահում պ. Զարչօղլեանը, որի անվերջ շարժումները շատ ձանձրացնող են. բացի դրանից նա իր դերի մէջ խցկում է կոշտ ու կոպիտ բառեր։ Այդ երեկոյ «Ընտանեկան գաղտնիքում» գիմնազիստ Ստեփանեկի դերը տիկին Եսրեան կատարեց բաւական աջող և կենդանի կերպով։ Թատրոնական վարչութիւնը չը պիտի բաւականանայ միայն ներկայացումներ կազմակերպելով, այլ իր ուժերը ներածին չափ պիտի աշխատէ կազմել գրական-երաժշտական երեկոյթներ և համերգներ, որոնք նոյնպէս մեծ նշանակութիւն կունենան մեզ համար։

Շատ ուրախալի է տեսնել այն եռանդը, որ թատրոնական վարչութիւնը գործ է դնում, շարունակելով ներկայացումները։ Մենք հաւատացած ենք, որ ապագայ ժողովրդական տունը որ պիտի կառուցվի շուտով նաւթարդիւնաբերողների խորհրդի ծախսով, պիտի լինի մի հիմնարկութիւն, որտեղ ներկայ սիրողները աւելի մեծ ույժերով և յարմարութիւններով պիտի կարողանան տալ ներկայացումներ բանւոր դասակարգին։

Ցանկալի է, որ ներկայացումները սկսվէին շուտ, ի նկատի ունենալով, որ առաւօտը ժամի 6-ին աշխատանքը սկսված է լինում։

Տոմսակներ վաճառվում են շատ էժան և բանւորներին մատչելի գներով։

Ն. Տէր-Ղազարեան

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Ապրիլի 5-ին

Մեր ժողովուրդը սովորութիւն ունի թիւրքական ոսկիները իբրև զարդեր բանեցնել և շատ անգամ էլ, իբրև խնայողութիւն, նա իր զաւակների բերանից աւելացրած մի քանի կօպէկներով առնում է այդ ոսկիներից, յուսալով, որ սև օրվայ համար նրանք կարող են պէտք գալ և իրանց կարիքը հոգալ։ Օգտվելով ռամկի այս տրամադրութիւնից և վարակված անարդար ճանապարհով հարստանալու փափագով, վերջին ժամանակներս Կարսում մի քանի մարդիկ իրանց գործակատարների ձեռքով ոսկեջրած արծաթ դրամները ծախում էին ոսկու փոխարէն և դեռ աւելի թանգ՝ 1 ր. 20 կօպէկի փոխարէն 1 ր. 50 կօպէկով։

Այս լուրը վաղուց պտտվում էր ժողովրդի մէջ, բայց բռնել այդ կեղծողներին հնարաւորութիւն չէր լինում։ Սրանից մի երկու օր առաջ, հարստահարվածին պաշտպանելու զգացմունքից դրդված մի քանի պարոններին աջողվում է մի թիւրքահայի մօտ գտնել այդ ոսկիներից և կնքած տալ մէկին պահելու, մինչև ոստիկանութեան ձեռքը յանձնելը։ Ողորմելի թիւրքահայը, որի մէջքը կորացել է ծանր բեռի տակ և անսնունդ ապրելուց ոսկորները կաշից են կպել, այսօր զոհ է գնում այս խաբէութեանը և գնում կեղծ ոսկիներից 15 հատ Քեանդարեան կոչված ինչ որ մի առևտրականի մօտից և ով գիտէ դա քանիերորդ զոհն է այդ անարդար հարստահարութեան։

Քննութեան ժամանակ Քեանդարեան պարոնը ցոյց է տալիս, որ կեղծ ոսկիները ինքը գնել է այստեղի յայտնի վաճառական և լաւ դիրքի ու հարստութեան տէր Ղոնդաղջեան եղբայրներից։ Վերջիններս չեն ուրանում, որ ինչպէս դրան, նոյնպէս և շատերին իրանք ծախել են այդ դրամներից, բայց ոչ իբրև ոսկիներ, այլ իբր արծաթ։ Բնական է, որ սա մի միջոց է օրէնքից խուսափելու համար և գուցէ աջողվի էլ, բայց արծաթը ոսկեջրած ծախել ոսկուց աւելի արժէքով և արդարանալ, որ արծաթի տեղ է ծախված՝ դա արդէն ծիծաղելի է և ոչ մի խելքը գլխին մարդ չի հաւատայ այդ բանին։

Օրէնքն ինչ կը կարգադրէ այդ մասին, առ այժմս դեռ պարզ յայտնի չէ, բայց հասարակութիւնը սաստիկ վրդովված է այդ դէպքով և հաւանականօրէն առանց հետևանքի չի անցնի և նա իր բարոյական պատիժը կը տայ։

Հ. Նոհրատեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, ապրիլի 18-ին

«Մշակի» № 71-ի մէջ տպված էր իմ «Հայ ինտելիգենցիա» յօդուածը, ուղղված «Баку» լրագրի աշխատակից պ. Ստարցևի համանուն մի յօդուածի դէմ։ Պ. Ստարցև պատասխանեց իմ յօդուածին «Баку» լրագրի № 82-ի մէջ։

Ես անկարող եղայ, ինձանից անկախ պատճառներով, պատասխանել պ. Ստարցևի այս վերջին յօդուածին և ստիպված եմ լռութեան տալ այն ամենը, ինչ ունէի ասելու պարոնին։

Լ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թաւրիզ, ապրիլի 5-ին

«Արարատի» այս տարվայ առաջին համարը երէկ հասաւ պօստով։ «Երևոյթներ հասարակական կեանքից մեր մամուլի մէջ» յօդուածով «Կ. Վ.» կպչում է Լիլաւայի դպրոցներին էլ («Հայկազեան-Թամարեան երկսեռ դպրոցին») և և խօսում է որպէս հեղինակաւոր մանկավարժ։

Հասարակութիւնը նրա սխալ մտքերից ազատ պահելու նպատակով պիտի կանգ առնեմ Կ. Վ.-ի մանկավարժական տեսակէտների վրա. արհամարհանքով մի կողմն եմ թողնում անձնականութեան վերաբերվող անփաստ, հայհոյանքով լի մութն ու խաւար ակնարկները, որոնք ամեն կրիտիկայից ցածր են։

Էջմիածնի մանկավարժը զարմանք է յայտնում, որ Լիլաւայի դպրոցներում դասերի տևողութիւնն ու քանակութիւնը յարմարեցրած են աշակերտ-աշակերտուհիների տարիքին։ Երևի Կ. Վ. կը ցանկանար, որ մեծ ու փոքր՝ բոլորը օրական 5 դաս ունենային, և որ բոլորը մի կաղապարով ձուլվէին։ Սակայն փաստերն ինչ են ասում.—Առաջ յիշեմ այն տեսակ աղբիւրներ, որոնց առաջ ինքը հաւանօրէն ծնկաչոք կաղօթէ։ Դեռ 1878-ին Թիֆլիսում լոյս տեսած Ն. Տէր-Ղևոնդեանի «Բացատրութիւն մայրենի լեզուի» առաջին տարվայ մէջ ընդունված է, որ առաջին բաժնում դասերի տևողութիւնը պիտի լինի կէս ժամ և լաւ է համարում օրական երեք դաս պարապել։ 1889 թ. Վաղարշապատում տպված «Կանոնք եկեղեցական ուսումնարանաց հայոց»-ի մէջ էլ առաջին բաժանման դասերի թիւը 18 է (յունվարից սկսվող ռուսաց լեզուի դասերը չեմ հաշւում), որ յաջորդ դասարաններում աստիճանաբար աւելանում է։ Չը նայած, որ այժմեան տեսակէտով այս երկու յիշած աղբիւրի մէջ շատ թերի կողմեր կան, բայց համեմատաբար աւելի լուրջ են վերաբերվել (սրանից 14—25 տարի առաջ) երեխաների տարիքներին, քան այժմ Կ. Վ. է հասկանում։

Կ. Վ. խօսում է եւրոպական ու ամերիկական դպրոցներից, բայց տարաբաղդաբար դրանց մասին էլ հասկացողութիւն չունի։ Հէնց Ենայի համալսարանի մանկավարժական սեմինարի վարժոցում մեծերի դասի տևողութիւնը 45 րօպէ, իսկ փոքրերինը՝ 30 րօպէ է. այս տիպի դպրոցներ շատ կան Եւրոպայում. մինչև անգամ Ֆրանսիայում ու Շվէյցարիայում լինում են 10, 15, 23, 30, 40 րօպէանոց դասեր. այս տեսակ պստիկ դասեր կան ոչ միայն փոքրերի, այլ նոյն իսկ երկրորդ և երրորդ դասարանում 10—30 րօպէանոց դասեր են պատահում. մեծերինը 45 րօպէից չէ անցնում մեծ մասամբ։ Ամերիկայում էլ փոքրերին կրթում են այդպիսի կարճատև դասերով (տես «Американская школа, очерки методовъ американск. педагогiи. Екатерины Янжулъ 1901 г. С. Петербургъ)։ Ի հարկէ կրօնական ուղղութեան դպրոցներում գուցէ մի ժամ տևողութեամբ դասեր անեն. սրանց հաշւի չեմ առնում, քանի որ մեծ մասամբ բթացնում են երեխաներին։

Ներկայումս դասերի տևողութեան և հանգստի մասին առանձին ուշադրութիւն են դարձնում բոլոր քաղաքակիրթ երկրներում։ Այդ աղբիւրներից մէկն ասեմ.—Բեռլինում տպագրվող «Մանկավարժական հոգեբանութեան ու բնախօսութեան երկամսեայ ժողովածու» (Sammlung von Ablandlungen aus dem Gebiete der Pädagogischen Psychologie und Physiologie) 1902 թ. եօթներորդ համարը նուիրված է յատկապէս այդ խնդրին։ Դպրոցներում կատարված փորձերը ցոյց են տալիս, որ ուշադրութեան և յիշողութեան ույժը ոչ միայն տարիքների համապատասխան փոփոխութիւններ են կրում, այլ յիշողութեան և ուշադրութեան վրա ազդում են տարվայ եղանակներն էլ։ Այս հիման վրա խորհուրդ են տալիս, որ ոչ միայն դասերի տևողութիւնն ու քանակութիւնը համապատասխան լինեն երեխաների տարիքին, այլ տարվայ եղանակին նայած դասերի տևողութիւնը պիտի կարճանայ և դասամիջոցը երկարի. մինչև անգամ կէսօրից յետոյ եղած դասերը (եթէ լինում են) համեմատաբար աւելի կարճ պիտի տևեն, իսկ դասամիջոցները երկար։

Կարճ եմ կտրում։ այսքանից յետոյ պարզ է, որ Լիլաւայի դպրոցները վարվել են և վարվում են մանկավարժական ու առողջապահա-

կան տեսակէտով։ Մանկավարժութեան ներկայ պահանջներին հասնելու համար դեռ շատ բան ունի անելու Լիլաւայի դպրոցն էլ։ Իսկ Կ. Վ. այս բոլորը հասկանալու համար պիտի ծանօթանայ մանկավարժական գրականութեան և նրա այժմեան ուղղութեան հետ։

Օգտուածագրի հասկացողութեամբ շատ ու երկար դասեր տալով՝ մեծ քարութիւն արած կը լինենք երեխաներին. բայց մանկավարժութիւնն ու առողջապահութիւնը հակառակն են կարծում և հաստատում։ Փոքրիկները վազելու, խաղալու շատ աւելի պէտք ունեն. արհեստական կերպով չափից աւելի նրանց փակել ուսումնարանում շատ աւելի վատ հետևանքի կը հասցնէ։ Եթէ փակված ու կեանքից կտրված պահելը մարդուն կարողանար բոլորովին լաւ անհատ դարձնել, այն ժամանակ վանական կեանքը պէտք է բարոյական հերոսներ ծնէր. մինչդեռ իրականութիւնը մեծ մասով հակառակն է ցոյց տալիս։

Ինչ վերաբերում է աւանդելիք առարկաներին, կասկած չը կայ, որ Կ. Վ. մեզ հետ երբէք չէ կարող հաշտուել. հասկանալի է, որ «բուսական ու կենդանական աշխարհի էվօլիւցիան» (ընդարձակ մտքով զարգացումը) նրա բարեպաշտ զգացմունքներին դուր չը պիտի գար։ Գոնէ այդքան բարեպաշտութեան հետ մի քիչ էլ բարեխղճութիւն ունենալու էր, երբ նա հեռուում նստած խնկարկում է մի դպրոցի և միւսին ցեխ շըպրտում, որոնց ամբողջ կազմով չէ ճանաչում։

Իսկ եթէ էջմիածնի մանկավարժը ուզում է կրթական ընդհանուր խնդիրներ յարուցանել, այն ժամանակ պարտաւոր է առաջ ինքը սովորել մանկավարժութիւն և ապա յանդգնել նրա մասին խօսել։

Տիգրան Ռաշմաճեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կովկասեան հանքային ջրերին վերաբերեալ հիմնարկութիւնների 100-ամեայ գոյութեան յօբելեանի առիթով, Պեատիգօրսկ քաղաքում առաջիկայ սեպտեմբեր ամսի 1-ից մինչև 7-ը տեղի կունենայ բալնէօլօգիայի և հիդրօլօգիայի ասպարէզում գործողների համառուսական երկրորդ ժողովը ի յիշատակ Պետրոս Մեծի, որ առաջին ռուսական կուրօրտների հիմնադիրն է եղել։

—

Արտասահմանեան մի ֆիրմա առաջարկում է Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան՝ շինել Աւճալեան ջրմուղում այնպիսի ֆիլտրներ, որոնք աջողութեամբ մաքրէին Կուրի պղտոր ջուրը, որ այժմստիպված են գործ ածել քաղաքացիները։ Ֆիլտրների շինութեան արժողութիւնը 12,000 րուբլուց աւելի չի լինի։

—

Փօթիի հայ մշակներից մենք ստացանք հետևեալ նամակը. «Փօթիի հայ մշակները, Զատկի մեռելոցի օրը, Փօթիի հայոց հանգստարանում, ի պատիւ անմոռանալի Գրիգոր Արծրունու՝ կատարել տուին հոգեհանգիստ և այդ առիթով հաւաքեցին իրանց մէջ ութ րուբլի, որից մէկ րուբլի տուին քահանային, իսկ մնացած 7 րուբլին ուղարկում են ձեզ, որպէս զի խմբագրութիւնդ յատկացնէ այդ գումարը որ և է բարի գործի»։ Խմբագրութիւնը որոշեց այդ գումարով «Մշակի» մի օրինակը ուղարկել Մաստարա գիւղի գրադարան ընթերցարանին, որի վարչութիւնից մօտ օրերումս խնդիր էր ստացված այդ մասին։

—

Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ գեղարուեստին նպաստող ռուսաց կայսերական ընկերութեան մշտական գեղարուեստական ցուցահանդէսից գողացված է Այվազովսկու մի ծովանկարը։ Գողացողը դեռ ևս չէ գտնված։

—

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ առաջիկայ հինգշաբթի, ապրիլի 24-ին, դերասանուհի տ. Վարդուհի և դերասան Տէր-Դաւթեան, մասնակցութեամբ տիկին Մայսուրեանի և դերասանական խմբի անդամների, կը տան մի ներկայացում վրաց ազնուականների թատրօնում։ Կը խաղացվեն «Նիօբէ» և «Օսկան Պետրովիչը դժոխքում» պիէսները։

—

Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեան մէջ, նախագահութեամբ մինիստրի օգնական Ստէվէնի և մասնակցութեամբ արքունի կալուածների գլխաւոր վարչութեան, հաղորդակցութեան ճանապարհների և ֆինանսների մինիստրութիւնների, ինչպէս նաև այգեգործների և գինեգործների ներկայացուցիչների, կազմված է մի առանձին մասնաժողով, քննելու ռուսական այգեգործութեան և գինեգործութեան կարիքները ու գտնելու այնպիսի գործնական միջոցներ, որոնք հեռացնէին գիւղատնտեսութեան այդ ճիւղերի զարգացման վրա աննպաստ կերպով ազդող պայմանները։

—

«С. П. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ «Рус. Мысль» ամսագիրը վաճառվում է։ Այդ վաճառումը այլ ևս ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ։ Ամսագրի խմբագիր-հրատարակիչ Լավրօվ, որ որոշել է վերջացնել ամսագրի հրատարակութեան գործը, մի քանի լուրջ առաջարկութիւններ ստացաւ, ի միջի այլոց, և Մօսկվայի մի խումբ ժուռնալիստներից, որոնք ցանկանում են հրատարակել «Рус. Мысль»-ը ընկերութեամբ։

—

Հաղորդակցութեան ճանապարհների, ներքին գործերի և ֆինանսների մինիստրութեան ներկայացուցիչներից կազմված մի մասնաժողով շուտով ձեռնամուխ կը լինի հաղորդակցութեան ճանապարհների կանոնագրութիւնը վերաքննելու գործին։

—

«Бак. Извѣстія» լրագրում կարդում ենք. «Լուրերին նայելով, այս տարվայ մայիս ամսին Թիֆլիսում, երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրի լիազօր Մեդվեդևի նախագահութեամբ, կը կազմվի մի առանձին մասնաժողով Կովկասում չալթիկի մշակութիւնը արգելելու հարցի վերաբերմամբ»։

—

«С.-Петербургскія Вѣдомости» լրագրի Թէհրանի թղթակիցը հաղորդում է. «Շահը Առիւծի և արեգակի I կարգի շքանշան շնորհեց Պարսկաստանի և Հնդկաստանի հայոց առաջնորդ Սահակ արքեպիսկոպոս Այվատեանին և ամենայն հայոց Կաթողիկոսի ներկայացուցչին։ Ի հարկէ, Շահնշահի հայ հպատակները շնորհակալութեամբ կը վերաբերվեն իրանց հովուին ցոյց տուած արքայական այդ մեծ շնորհին։»

—

Կիրակի, ապրիլի 20-ին, Հաւլաբարի ժողովրդական թատրօնում կայանալու է վրացի սիրողների ներկայացում, վրաց թատրօնի սիրող Գիգօ Գէլիկուրաշվիլիի 20-ամեայ բեմական գործունէութեան առիթով։ Խաղալու են՝ Էրիսթավի «Ժլատ» երկու գործողութեամբ կօմէդիան, Ագիանիի՝ «Խաբված յոյսերից» պիեսի երկրորդ գործողութիւնը և Ցագարելիի «Մարիկօից» երրորդ գործողութիւնը. վերջում լինելու է «ապօթէօզ»։ Սկսած—1888—1895 թ. պ. Գ. Գէլիկուրաշվիլին գործել է գաւառական բեմերի վրա, մուտք գործելով մինչև անգամ ամենայետընկած գիւղերը, ուր որ յայտնի չէ եղել թատրօնի գաղափարը։ Յօբելեարը 1898 թ. մասնակցել է ընդմիջումներով Աւճալեան և ժողովրդական թատրօնում։ 1896—97 թ. ուրիշ սիրողների հետ ներկայացումներ է տուել Գանձակի վրաց գաղութի համար։ Իսկ 1897 թ. գործում է բեմական ասպարէզի վրա Թիֆլիսում, անխտիր մասնակցելով բոլոր ներկայացումներին։ Ներկայացումը տրվում է յօբելեարի օգտին, որպէս զի նա հնարաւորութիւն ունենայ վերականգնելու ընտանեկան քայքայված դրութիւնը, և ապագայում աւելի մեծ եռանդով կարողանայ գործել իր սիրած ժողովրդական բեմի համար։

—

ՇԻՐԱԿԻՑ (Կարսի գաւառ) մեզ գրում են. «Լսում ենք, որ մեր գաւառապետ պ. Ջէդգինիձէ աւելի բարձր պաշտօնով տեղափոխվում է Թիֆլիս։ Նրա օրով Շիրակում կատարեալ անդորրութիւն և խաղաղութիւն էր տիրում։ Նրա մօտաւորապէս երկու տարվայ պաշտօնավարութեան ընթացքում՝ նրա նման գաւառապետ շիրակեցիք երբէք տեսած չեն։ Այդ պատճառով շատ դժուար է բաժանվել իրանց բոլորին անխտիր սիրելի գաւառապետից։ Նրա օրով շատ բան բարեփոխվեց և հին թիւրքաց տիրապետութեան օրով յաջորդաբար ժառանգութիւն մնացած սիստեմը միանգամից վերացվեց։ Շիրակեցիները խնդրամատոյց են եղել իշխանութեան առաջ, որ պ. Ջէդգինիձէն կրկին թողնվի իր պաշտօնում։ Բայց այդ անկարելի է։ Գնահատելի են պ. Ջէդգինիձէի նման ժողովրդի ցաւերին և կարիքներին լաւ տեղեակ անձինք, մանաւանդ որ նա շատ լաւ գիտէր տեղական բոլոր լեզուները։ Նրան սխալեցնել և մոլորեցնել չէր կարելի։ Աստուած բարի ճանապարհ տայ նրան»։

—

ԽԱՐԿՕՎԻՑ մեզ գրում են. «Մեր քահանայ Սրապիօն Սամուէլեանի ներկայացրած խնդիրքի համաձայն, մեծ պասի վերջին չաբաթը թոյլ տրված էր այստեղի հայ զինուորներին ազատվել զինուորական զբաղմունքներից օրական երկու անգամ յաճախելու եկեղեցին, որ մի տան մէջ յարմարեցրած աղօթատուն է։ Թաթախման օրը, երեկոյեան, այստեղի հայ ուսանողների և ուսանողուհիների նախաձեռնութեամբ և տեղացի հայերի օգնութեամբ Թաթախման սեղան էր պատրաստված հայ զինուորների համար մի զօրանոցի մէջ, և այդ մասին էլ նախապէս թոյլտուութիւն առնված էր պատշաճաւոր իշխանութիւնից։ Զինուորների մէջ կային բաւական թւով և վրացի զինուորներ. երեկոյեան, եկեղեցու արարողութիւնը վերջանալուց յետոյ, զինուորները տարվեցան զօրանոց. եկաւ և քահանան, օրհնեց սեղանը. ներկայ էին տասնի չափ հայ ուսանողներ և երկու ուսանող օրիորդներ։ Ընթրիքը շատ ուրախ անցաւ. առաջարկվեցին բազմաթիւ կենացներ, իսկ ընթրիքից յետոյ երգվեցին երգեր և տեղի ունեցան ժողովրդական կլոր ու առանձին պարեր։ Շնորհակալութիւն ուսանողներին և ուսանողուհիներին՝ նրանց այս ձեռնարկութեան համար»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Թէհրանից գրում են «С.-Петербургскія Вѣдомости» լրագրին. «Անգլիական արտակարգ դեսպան լորդ Դաունի մեկնելուց յետոյ, հրատարակվեցան մի քանի ֆիրմաններ, որոնցով Շահը վարձատրում է իր ավիսայի մի քանի անձերի ծառայութիւնները, որ նրանք մատուցել էին մեծ վիզիրին և պալատականին՝ փառաւոր ընդունելութիւն ցոյց տալով անգլիական արտակարգ դեսպանութեան։ Վարձատրված անձերի թւում գտնվում է և հայ իշխան Վահրամ Տատեան, յայտնի թիւրքաց պետական անձի. հանգուցեալ Արթին փաշա Տատեանի եղբօրորդին։ Շատ հետաքրքրական է իշխան Վահրամի պատմութիւնը. նա 1892-ին փախաւ Կ. Պօլսից և գալով Թէհրան, գտաւ պաշտպանութիւն, հովանաւորութիւն և բարձր աստիճան պարսից Շահերի մօտ։ Իշխան Վահրամը, իբրև Արթին փաշայի եղբօրորդին և ամուսնացած ունգարացի զօրապետ կոմս Զիչէնիի աղջկայ հետ, գտնվում էր սուլթանի ծառայութեան մէջ, բայց հայկական գործերի պատճառով իր դէմ կասկածներ յարուցանելով, գրգռեց իր դէմ սուլթանի դժգոհութիւնը և ստիպվեց թողնել Կ. Պօլիսը։ Գալով Թէհրան, նա ընդունեց պարսկական հպատակութիւն և մտաւ պետական ծառայութեան մէջ։ Թէ հանգուցեալ Նասրէդդին Շահը և թէ այժմեան Շահը ցոյց տուեցին նրան շատ շնորհներ և յանձնելով նրան զանազան պաշտօններ, հասցրին գեներալի և Շահի թիկնապահի աստիճաններին։ Ներկայումս նա գտնվում է սպասալարի (պարսկական զօրքի ընդհանուր հրամանատար և զինուորական մինիստր) տրամադրութեան ներքոյ, իբրև առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ։ Այս օրինակը ես առաջ բերեցի իբրև ապացոյց, թէ որքան լաւ և մարդասիրաբար են վերաբերվում պարսից Շահերը և մեծամեծները հայերին, ոչ մի խտրութիւն չը դնելով հայերի և մուսուլմանների մէջ, հակառակ Թիւրքիային, ուր կեանքը Փոքր-Ասիայի թշուառ քրիստոնեաների համար դժոխքից էլ վատթար է։ Իբրև ապացոյց և նաև նմուշ պարսկական պաշտօնական ոճի, առաջ ենք բերում յիշեալ իշխան Տատեանին տուած ֆիրմանը. «Մենք, ամենահզօր Ալլահի ողորմութեամբ, Իրանի Շահնշահ Մուզաֆֆէր-Էդդին, յայտարարում ենք. ի նկատի ունենալով, որ մեզ համար հաճելի պարտաւորութիւն է վարձատրել մեր հաւատարիմ ծառաների աշխատութիւնը և արժանիքը, և ի նկատի ունենալով, որ մեր պալատական, բարձրապատիւ չահզադէ Վահրամ Տատեանը, մեր գեներալը և անձնական թիկնապահը, իր պաշտօնի պարտաւորութիւնների կատարման մէջ աչքի ընկաւ, ինչպէս զեկուցանում է մեզ մեր աչքերի լոյս մեծ էմիր և սարդարը, մեր սպասալարը և զինուորական մինիստրը, այդ պատճառով, ի հետևումն առաջադրութեան մեր մեծ վիզիր Աթաբէկի, վարձատրում ենք չահզադէ Տատեանին ականակուռ, երկրորդ աստիճանի թրով, որպէս զի նա աւելի ևս եռանդ ցոյց տայ իր ծառայութեան և առ մեր գահը ունեցած անձնուիրութեան մէջ։ Տրված է 1320 թ. չաբան ամսին։»

—«Temps» լրագրի թղթակիցը, որ այժմ ճանապարհորդութիւն է կատարում Բալկանեան թերակղզում, հետևեալ տեղեկութիւններն է հաղորդում. «Սուլթանի ուղարկած յանձնաժողովը, ալբանացիներին համոզելու համար, դեռ շարունակում է իր բանակցութիւնները։ Ասում են, որ ալբանացիների մի քանի նշանաւոր պարագլուխները պատրաստ են զիջել, բայց ուրիշները պահանջում են յամառ ընդդիմադրութիւն։ Սուլթանը փորձեց ազդել ալբանացիների կրօնական զգացմունքների վրա, ցոյց տալով նրանց, որ րէֆօրմները բոլորովին համապատասխան են Ղուրանի պատուիրաններին, բայց ալբանացիները վճռողապէս մերժում են ընդունել որ և է րէֆօրմ կամ համաձայնել հիւպատոսութիւնների հաստատման Ուսկիւբի հիւսիսային մասում։ Ալբանացիները յայտնում են, որ նրանք չեն կամենում կռուել թիւրքերի հետ. նրանք շատ լաւ հասկանում են, որ թիւրքերը մեղաւոր չեն րէֆօրմների ծրագրի մշակման համար, ուստի և խնդրում են սուլթանից օգնել իրանց յարձակվել սերբերի վրա։ Ֆանատիկոսութիւնը հետզհետէ աճում է թիւրքաց մուսուլմանների և ալբանացիների մէջ. Կոսովի վիլայէթում քրիստոնեաները, զրկված որ և է զէնքից, մեծ երկիւղ են կրում, որ սարսափելի կոտորածներ կը լինեն»։

—«Messager d'Athenes» լրագիրը հաղորդում է, որ յոյները Սօլունում, խրախուսված Կապոյտ Գրքի հրատարակութեամբ, որ ամենապակաս անարդար դիպլօմատիական ժողովածուն է Մակեդօնիայի հելլէն տարրի վերաբերմամբ, դիմել են կոչումով Անգլիային։ Ցանուցն գթութեան, նրանք աղերսում են անգլիական ազգը, պարլամենտը և Էդուարդ թագաւորին՝ վերջ դնել իրանց աղէտներին։ «Աւազակային խմբերը, որոնց պաշտպանութիւն են ցոյց տալիս կօմիտետները, մեզ կողոպտում են, սպանում, բռնաբարում են մեր կանանց և երեխաներին և այրում են մեր տները»։ Գրեթէ բոլոր անգլիական լրագիրները արտատպեցին այս կոչը։

—«Իգդամ» թիւրքաց լրագիրը գրում է, որ գերմանացի սպայ Ֆօն-դէր-Մայէր թոյլտուութիւն է ստացել Բ. Դռնից այցելելու Անգօրայի, Դիարբէքիրի, Էրզրումի և Հալէպի նահանգները, երկրի պայմանները ուսումնասիրելու համար։

—Սերբիական լրագիրները հաղորդում են, որ ալբանացիները երկու անգամ ժողով գումարելով, որոշեցին յայտնել սուլթանի ուղարկած երրորդ յանձնաժողովին, որ նրանք չեն ընդունում րէֆօրմները։ Նրանք ասում են. «Սուլթանը դաւաճանեց մեզ, ծախեց մեզ և կամենում է տալ մեր երկիրը գեավուրների ձեռքը։ Մենք այդ թոյլ չենք տայ, կը կռուենք ամենքի հետ և ամենից առաջ կը ջնջենք բոլոր սերբերին»։ Այդ սպառնալիքների պատճառով, սերբ ժողովուրդը սարսափած է, որովհետև զինաւորված չէ։

—«Berl. Tageb.» լրագրի Հռոմի թղթակիցը հաղորդում է, որ պապը, ապրիլի 7-ին ընդունելով ֆրանսիացի ուխտաւորներին, մի երկար ճառ խօսեց այն կռւի մասին, որ ֆրանսիական կառավարութիւնը սկսել է միաբանութիւնների դէմ։ Պապը դառնապէս գանգատվեց կաթօլիկների վիճակի մասին Ֆրանսիայում և աչքերը արտասուքով լի ասաց. «Եթէ Ֆրանսիան կը շարունակէ հրաժարվել իր բոլոր կրօնական աւանդութիւններից—նա կորած է»։ Այս խօսքերը սաստիկ մեկնաբանութեան են ենթարկվում Վատիկանի շրջաններում։ Ըստ երևոյթին, պապը և ամբողջ կաթօլիկ հոգևորականութիւնը հակվում են այժմ Վիլհելմ կայսրի կողմը և Վատիկանի ու Գերմանիայի մէջ նոր սրտագին յարաբերութիւնների ծագումը անխուսափելի է համարվում։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

17 ապրիլի

ԲԻԶԵՐՏԱ։ Լուբէ յետ ճանապարհվեց։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Ֆրանկ փոքրիկ քաղաքը, Կանադայում, ապրիլի 14-ին, առաւօտեան $4^1/_2$ ժամին, Տէրտլ լեռան հրաբղխային արտավիժման պատճառով, թաղվեց ժայռի բեկորների տակ։ Տները գտնվում են մի քանի տեղերում հարիւր ոտնաչափ խորութեամբ ժայռի և քարերի բեկորների տակ։ 88 ընտանիքներ հողի տակ են մնացել. այդ տեղը աւերված է 20 մղոնատեղ։ Լեռը դեռ ևս դուրս է ցցում քարեր։ Գետը ափերից դուրս եկաւ. Լաւայի հոսանքը մտաւ նրա տաշտի մէջ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Մարշալ Օմէր-Ռուշտի, Շաքիրփաշայի հետ, եկաւ Պրիզրէն՝ զօրքերի շարժմանը ղեկավարելու համար։

ՀՌՕՄ։ Անգլիական թագաւորին Վատիկանում ընդունեց պապը. խօսակցութիւնը տևեց 25 րօպէ։—Անգլիական թագաւորը ճանապարհ ընկաւ Պարիզ։ Վիկտօր-Էմմանուէլ թագաւորը ճանապարհ գցեց նրան մինչև կայարանը։ Հրաժեշտը շատ սրտագին էր։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ունեցած տեղեկութիւնների համեմատ, բօլգարները Սալօնիկում դինամիտային մի քանի փորձեր կատարեցին։ Լուրերին նայելով, բանը հասաւ մինչև զինաւորված յարձակումների։ Ասում են նոյնպէս, որ օսմանեան բանկի բաժանմունքը այրվեց և շատերը սպանված են ու վիրաւորված։ Կարծում են, որ այդ արված է թիւրքերի կողմից կոտորած առաջ բերելու նպատակով։—Այն համոզմունքն է տիրում, որ սուլթանը ալբանացիների դէմ զէնքով չի գործի, այլ գերադասում է խաղաղ համաձայնութեան ճանապարհը։ Պալատում հեռագիրներ են ստացված ալբանական ցեղերի զանազան պարագլուխներից Սկուտարիից և Դիբրիից, որոնք յայտնում են իրանց անձնուիրութիւնը սուլթանին և հերքում են իրանց համախոհութիւնը ապստամբ ալբանացիների հետ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Լորդերի ժողով։ Սպէնսէրի հարցապնդումին մանջուրական հարցի վերաբեր-

մամբ։ Լանսդօուն պատասխանեց, որ կառավարութիւնը լուրջ ուշադրութիւն է ընծայում այդ գործին, թէպէտ և կասկած կայ իրերի իսկական դրութեան վերաբերմամբ։

ԵՕԿՕՀԱՄԱ։ Ռուսաստանը պաշտօնապէս ծանուցեց Շինկինդեան նահանգից զօրքեր դուրս բերելու մասին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ապրիլի 17-ին, առաւօտեան 10 ժամին, Նորա Կայսերական Մեծութիւնները Օգոստափառ Երեխաների հետ վերադարձան Ցարսկոե-Սելօ։—Ապրիլի 17-ին Ցարսկոե-Սելօում, բարձրագոյն ներկայութեամբ, կայացաւ զօրահանդէս։

18 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Խարկովի փոխ-նահանգապետ Գերբէլին Բարձրագոյն հրամայված է Խարկովի նահանգապետի պաշտօնակատարը լինել։—Թագաւոր Կայսրը յայտնեց Բարձրագոյն բարեհաճութիւն Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետի օգնական Բուլիգինին, Մոսկվայի նահանգապետ Կրիստիին, Մոսկվայի նահանգական ժանդարմային վարչութեան հրամանատար Շրամմին, Մոսկվայի օբէր-պօլիցիմէյստէր Տրէպօվին, ժանդարմների առանձին կօրպուսի հրամանատար անձանց, տեղական ոստիկանութեան և ոստիկանութեան կազմը զօրեղացնելու համար ուղարկված կազակների հարիւրեակին։

ՄԱՐՍԷԼ։ Լուբէ ժամանեց այսօր։

ԲԵՐԼԻՆ։ Կայսերական կանցլէրը փակեց այսօր ռէյխստագի նիստերը։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ուսկիւբի վիլայէթում չատ հակասական են տեղեկութիւնները Բ. Դրան պատերազմական գործողութիւնների մասին ալբանացիների դէմ։ Ընդհարումներ կարծես չը կային։ Դիպլօմատիական շրջաններում կարծում են, որ չեն էլ լինի, որովհետև տեղի ունեցաւ հրաման հնարաւորութեան չափ խուսափել արիւնհեղութիւնից։ Չափազանցրված են համարվում Թիւրքերի մեծ պատրաստութիւնների մասին լուրերը։ Բ. Դուռը պատրաստում է աւելի ընդարձակ եռանդուն միջոցներ հրոսակախմբերի անկարգութիւնների դէմ, քան մինչև այժմ. այդ նպատակով նահանգը բաժանվում է շրջանների, ենթարկված լիազօր հրամանատարներին։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պատասխանելով մանջուրական հարցին վերաբերեալ հարցապնդումին, Կրանբօրն ասում է, որ չահագրգռված պետութիւնների միջև տեղի ունի հաղորդագրութիւնների փոխանակութիւն։ Կառավարութիւնը վստահելի աղբիւրներից հաւաստիացումն ստացաւ այն տեղեկութեան, որ, ռուսաց կառավարութեան յայտարարութեամբ, նրան ոչինչ յայտնի չէ իբր թէ կայացած համաձայնութեան մասին։ Կառավարութիւնը հերքում է որ և է դիտաւորութիւն՝ բացառական առաւելութիւններ ձեռք բերելու կամ չը կատարելու խոստումները այդ նահանգի վերաբերմամբ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Երէկ տեղի ունեցաւ ընդհարում Ֆլօրէնեան շրջանի Լէսկօվիցի մօտ. Թիւրքեր վիրաւորվեցին 2 և հրոսակներ 3. Պրիզրէնի ռուսաց և աւստրիական հիւպատոսները առաջադրութիւն արեցին տեղական վալիին քրիստոնեաների վերաբերմամբ Իպէկում, որոնք զգում են, որ իրանց վտանգ է սպառնում և պատգամաւորութեան միջոցով պաշտպանութիւն խնդրեցին։ Լուրերին նայելով, Պրիզրէնի և Կալկանդէլէնի ալբանացիները ընդունեցին րէֆօրմները մի քանի սահմանափակումներով։ Արտաքին գործերի մինիստրը երէկ Զինօվիէվին և աւստրօ-ունգարական դեսպանին հանգստացուցիչ հաւաստիացումներ տուեց Ուսկիւբի վիլայէթի վերաբերմամբ և ալբանացիների դէմ գործողութիւնների համար սկսված զանազան ձեռնարկութիւնների հետևանքները։

ՍՕՖԻԱ։ Սալօնիկից հեռագիրներ են ստացված, որ բուլգարական ապստամբները օդը թռցրին օսմանեան բանկը։ Մանրամասնութիւններն անյայտ են։—Ի նկատի ունենալով թիւրքական խուզարկութիւնները և բռնութիւնները, Մակեդօնիայի գաղտնի յեղափոխական կազմակերպութիւնը վճռեց դիմել ծայրայեղութիւններին և անխնայ վրէժխնդրութեան Թիւրքերի և Թիւրքական հիմնարկութիւնների դէմ. վճիռը հաղորդված է բոլոր հրոսակախմբերին, մակեդօնական աչքի ընկնող գործիչներին և իշխանութիւններին Կ. Պօլսում, Սալօնիկում և Բիտօլի.

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ
Հինգշաբթի, ապրիլի 24-ին
Տ. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԵՒ Պ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ
Բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. Մայսուրեանի և դերասանական խմբի անդամների, կը ներկայացնեն, առաջին անգամ.

I
ՆԻՕԲԷ
կամ
ՄԱՐՄԱՐԵԱՑ ՎԱՐԺՈՒՀԻ
Ֆարս 3 արար. Լեներ։ փոխադ. Ա. Վրոյրի

II
ՈՍԿԱՆ ՊԵՏՐՕՎԻՉԸ ԴԺՈԽՔՈՒՄ
Ֆարս 1 ար. հեղ. Գ. Սունդուկեանցի
Տեղերի գինը սովորականն է։
Սկիզբը ճիշդ $8^1/_2$ ժամին երեկոյեան
(շ. կ. հ.) 1—3

Հ Ր Ա Ւ Է Ր
Երկրորդ անգամ
Կիրակի, ապրիլի 21-ին, ս. պատարագից յետոյ, ժամի 1-ին, Թանդոյեան ս. Աստուածածին եկեղեցում լինելու է ծխականների ժողով՝ եկեղեցու 1902 թ. հաշիւները քննելու և մի քանի լինելիք հարցերի մասին խորհրդակցելու համար։ Ուստի խնդրում եմ յարգելի ծխականներին ներկայ գտնվել որոշեալ օրն ու ժամին ժողովի զբաղմունքներին մասնակցելու։
Երէցփոխ՝ Խ. Տէր-Մարգարեան
2—3

Շուտով լոյս կը տեսնի
ՐԱՖՖԻԻ
ՈՍԿԻ ԱՔԱՂԱՂ
վէպը
Բաժանորդագրութիւնն է 75 կ. ճանապարհածախսով 1 ր.։
Վաղօրօք դիմելու են՝ БАКУ. Татевосу Буніятову. Книжная Торговля. 2—6

Հ Ր Ա Ւ Է Ր
Ապրիլի 20-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-ին, Բեթղեհէմի ս. Աստուածածնի եկեղեցումը ժողով է լինելու ներկայ երէցփոխի հաշիւը քննելու. ուստի սրանով մեծ. պ.պ. ծխականներն երկրորդ անգամ հրաւիրվում են ներկայ լինել յիշեալ եկեղեցումը քննութեանը մասնակցելու։
Գործակալ Թիֆլիսի ս. մասի՝
Գրիգոր աւագ քահանայ Մանդակունի
2—2

Բ Ժ Ի Շ Կ
Պ. Մ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ
կազմում է խորհուրդներ տեղիս պրօֆէսօրների հետ՝ Վիէննա եկող հիւանդների համար։
Dr. Med. Paul Afrikian. Wien. VIII., Langegasse, 60, Thur 1. (շ.) 10—35

Վ Ա Ճ Ա Ռ Վ Ո Ւ Մ Ե Ն
ԼԷՕԻ հետևեալ աշխատութիւնները, գեղեցիկ, գոյներով տպած կազմերի մէջ.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, հատ. II 2 ր. 70 կ.
ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ, երկու հատոր մի կազմի մէջ, առանց ճանապարհածախսի 2 ր. 70 կ.
Ճանապարհածախսով 3 ր. 20 կ.
ՅՈՎՍԷՓ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ 1 ր. 20 կ.
Ստանալ կարելի է 1) Թիֆլիսում—Նեղինակից, «Մշակի» խմբագրատան, և «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում (Առևտրական բանկի կողքին, Լալայեվի տան). Բագւում—«Պրօմէթէոս» ընկերութեան գրավաճառանոցում։ 8—10

5—6

„Եղբարք Ծովեանեան եւ Ընկ.“
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԻՄՆՎԱԾ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

այսու յայտնում է ի գիտութիւն այդ տան պարտքատէրերի, որ ընդհանուր ժողովը նշանակված է ս ո յ ն ա պ ր ի լ ի 27-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Բագւայ բիրժայի հիմնարկութեան մէջ։

Ժողովի զբաղմունքի առարկաները հետևեալներն են. 1) 1902 թւի յուլիսի 1-ից մինչև 1903 թւի յունվարի 1-ի հաշւի քննութիւնը և հաստատութիւնը. 2) 1903 թւի նախահաշւի քննութիւնը և հաստատութիւնը. 3) մանր պարտատէրերին բաւարարութիւն տալու հարցը և 4) «Նախչիրա-Տվիրուլեան» արդիւնաբերական ընկերութեան բաժնետոմսերի հարցը։
(ապր. 12-ին և 19-ին) 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
վաճառվում են հետևեալ նոր գրքերը՝

ԱԼԽԱԶԵԱՆ ԵՂ. ՔԱՀ., ինքնուսուցիչ հայերէն և վրացերէն լեզուի, Թիֆլիս, 1903 թ. գ. 20 կ.
ԱԽՎԼԵԴԻԱՆ ԳԷՈՐԳ, Հայ աշուղներ, ժողոված ու աշըղների երգերի, Թիֆլիս, 1903. գ. 1 ր. 50 կ.
ԷՍԳԱՐԲ Ժ., Ապուշը, Թիֆլիս, 1903 թ., գ. 5 կ.
ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ ՅՈՎՀ., Քուչուկ Նահապետի երգերը, Թիֆլիս, 1903 թ. գ. 15 կ.
Թ. Ե., Մեծն Ներսէս, կենսագրութիւնը և գործերը, 1903 թ. գ. 10 կ.
ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ ՅՈՎ., Հազարան բլբուլ, ֆէերիա 3 արար. և 4 պատկ., Թիֆլիս, 1903 թ. գ. 30 կ.
Խ. Խ., Բարոյական պատմութիւններ մանուկների համար, գ. տիպ., Թիֆլ. 1903 թ. գ. 40 կ.
ՄԱՆ. Լ., Օտարութեան մէջ, Թիֆլիս, 1903 թ. գ. 15 կ.
ՄԱՐԻԿԵԱՆ ՄԿՐՏ., Մարօի ալբոմը, բանաստեղծութիւններ, Թիֆլիս, 1903 թ. գ. 20 կ.
ՇԱՀԱԶԻԶԵԱՆ ՍՄԲ., Մի քանի խօսք իմ ընթերցողներին, Մօսկվա, 1903 թ. գ. 60 կ.
ՇԱՏՐԻԱՆ ԷՐԿ., Անտառապետ Ֆրեդերիկ, թարգմ. Ն. ա. քո-ի, Թիֆլ, 1903 թ. գ. 40 կ.
ՊԱԼԱՍԱՆԵԱՆ ՍՏ., Պատմութիւն հայոց, սկզբից մինչև մեր օրերը, գ. տ., Թ. 1903, 1 ր. 50 կ.
Ս. ՍԱՀԱԿ Պարթև, կենսագրութիւնը և գործերը, Թիֆլիս, 1902 թ. գ. 25 կ.
ТЕРЪ-МОВСЕСЯНЪ Мес. арх. Исторія перевода библіи на армянскій языкъ. СПБ. 1902 г. Ц. 3 р.
ՔԱՋԲԵՐՈՒՆԻ, Հայկական սովորութիւններ, Թիֆլ. 1903 թ. գ. 60 կ.
Դիմել՝ Тифлисъ, Въ Центральную Книжную Торговлю. (կ. հ. շ.) 5—5

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
վաճառվում են հետևեալ նոր հրատարակութիւնները.

«Սամուէլ», Րաֆֆիի, տ. ը. գ. գիրք, կազմ.—4 ր. 25 կ.։ «Սատմօքսի կատարը», բժ. Օբօլօնսկիի, հրատ. բժ. Բուդուղեանի—20 կ., «Աստուած գիտէ արդարն ու մեղաւորը, բայց դատաւորը շուտ չի անում կամս Լ. Տօլստոյի—5 կ.։ «Ոսկի ձկնիկ», պատկերազարդ, մանուկների համար, Պուշկինի—10 կ.։ «Մայրենի լեզու», ա. տարի. գ. տպագր., Արաքայեանի—25 կ., «Գեղարուեստական Ալբոմ», Յ. Կ. Այվազովսկու յիշատակին, խմբ. Բաղդասարեանց և Օրբոյեանց, չքեղ կազմ.—5 ր.։ «Մարօյի Ալբոմը», Մարիկեանցի—20 կ.։ «Մեծն Ներսէս», կազմեց Ե. Թ., հրատ. Արամեանցի—10 կ.։ «Մի քանի խօսք մեր ընթերցողներին», Սմբատ Շահազիզի—60 կ.։ «98 տարի առաջ», թարգմ. Ստ. Լիսիցեանցի—25 կ.։ «Բանաստեղծութիւններ», Կ. Տէր-Դաւթեանի—25 կ.։ «Հայոց եկեղեցու համառօտ պատմութիւն», Յով. քահ. Մարտիրոսեանի—35 կ.։ «Վարժապետը», թարգմ. Լեւոն Մ. Աղ.—5 կ.։ «Անգործ կանայք և Աշխէն», Գ. Ե.—10 կ.։ «Օտարութեան մէջ», Լ. Ման.—15 կ.։ Բարոյական պատմութիւններ», մանուկների համար—40 կ.։ «Մօցի երգարան», Կ. Տէր-Դաւթեանցի—40 կ..

ՊՕՍՏ—ԿԱՐՏԵՐ հատը 5 կ. Աբովեանի, Նազարեանի, Նալբանդեանի, Պատկանեանի։ Րաֆֆիի, Տերենցի, Պարոնեանի, Ջանշեանի, Ադամեանի, Պէշիկթաշլեանի, Ստեփանէի, Ներսէս V կաթող., Վարժապետեանի, Գրիգոր Արծրունու, Կարա-Մուրզայի, Պալասանեանի, Իզմիրլեանի, Սրվանձտեանի, Աղայեանի, Պռօշեանի, Սունդուկեանի, Ցիշատակ Մխիթարի, Արձան Գրիգոր Արծրունու, Ս. Շահազիզի, Լէօյի, Ալիշանի, Այգեկնեանի և այլն։ Ցանկացողները կարող են ձեռք բերել գրախանութից վերև յիշվածների կաբինետ և վիզիտ-լուսանկարները. կաբինետի գինն է 40 կոպ., վիզիտի—20 կ.։ Կան և մեծադիրները, որ արժէն 1 ր.։
Դիմել.—Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“, Тифлисъ, д. Лалаева, на Дворцовой улицѣ, рядомъ съ Коммерческимъ банкомъ, Г. Галустяну. 3—3

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ՆԱԴԵԺԴԱ“
ծովային, գետային եւ ցամաքային ապահովագրութեան, ապրանքների տեղափոխութեան եւ գոյքերը կրակից ապահովագրելու համար։
ՀԻՄՆՎԱԾ Է 1847 ԹՒԻՆ

Հիմնական դրամագլուխը	1,650,000 րուբլի
Պահեստի դրամագլուխը	2,664,808 ›

I. ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.

Աւելի քան 300 գործակալութիւններ եւրօպական Ռուսաստանի, Կովկասի, Միջին Ասիայի, Սիբիրի եւ Հեռաւոր Արևելքի բոլոր նշանաւոր տեղերում, նոյնպէս եւ ներկայացուցիչներ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներում։

Տեղափոխութիւն ամեն տեսակ բեռների եւ իրերի, որոնց ընդունելութիւնը եւ յանձնումը կատարվում է թէ տանը եւ թէ պահեստներում ու խանութներում։

Յանձնումն բեռների ուղարկողների կողմից առաջարկված պայմաններով (վերադիր վճարներ ի հաշիւ ուղարկողների, դրամի փոխադրութիւն (переводъ) բեռները յանձնելու տեղը հասցնելու համար եւ այլն)։

Փոխադրութիւն բեռների արտօնեալ պայմաններով ստացման տեղերում՝ ապահովագրելով նրանց պահեստներում, որի համար շատ կէտերում կան ընդարձակ պահեստներ, յատկապէս բեռներ պահելու համար։

II. ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Սեփական մարդատար, ապրանքատար եւ ձգող շոգենաւեր, ծովային եւ գետային նաւեր (70 նաւ)։

Բեռնակիր եւ մարդատար նաւերի պարբերական հաղորդակցութիւն Վոլգա գետի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Րիբինսկից մինչեւ Աստրախան, եւ Կասպից ծովի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Աստրախանից մինչեւ Պարսկաստանի ափերը։

Ամենաընդարձակ պահեստներ Նիժնիում (սեփական նաւամատոյցի վրա), Աստրախանում, Բագւում եւ Կրասնովօդսկում։

Բեռները անընդհատաբար ուղարկելու համար ընկերութեան շոգենաւագնացութիւնը համաձայնութիւն է կապել երկաթուղիների հետ։ Այն ապրանքների տեղափոխութեան համար, որոնք ուղարկվում են Ռուսաստանից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Ռուսաստան, գոյութիւն ունի առանձին, բացառիկ արտօնութիւններով, համաձայնութիւն Պարսկական ապահովագրական եւ տեղափոխութեան ընկերութեան հետ։

III. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ։

ա) Ապահովագրութիւն բեռների, որոնք տեղափոխվում են թէ ցամաքային և թէ ջրային ճանապարհներով (ծովերով և գետերով)։

բ) Ապահովագրութիւն կրակից ամեն տեսակ գոյքերի։

գ) Ապահովագրութիւն ամեն տեսակ դժբաղդ դէպքերից ճանապարհին ամեն տեսակ նաւերի, շոգենաւերի, ատագաստանաւերի, վագոնների և վագոն-ցիստերնների։

դ) Ապահովագրութիւն թանգագին իրերի և արժէքաւոր թղթերի, որոնք ուղարկվում են պոստով, ցամաքային և ծովային ճանապարհներով, համաշխարհային պոստային դաշնակցութեան բոլոր կէտերի մէջ։

Ապահովագրութիւններ ընդունվում են ինչպէս վարչութեան, այնպէս էլ ամեն տեղ ընկերութեան բոլոր գործակալութիւնների մէջ։

Բացի տեղափոխութեամբ պարապող գործակալութիւններից, կրակից ապահովագրելու գործերով մասնաւորապէս զբաղվում են էլի մօտ 350 գործակալութիւններ։

Ս. Պետերբուրգի «Նադեժդա» ընկերութեան վարչութիւնը գտնվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադմիրալտէյսկի պրօսպէկտի վրա, № 10-րորդ տանը։

Կոնտօրներ—ծովային շոգենաւագնացութեան համար՝ Բագւում, գետային շոգենաւագնացութեան համար՝ Նիժնի-Նովգորոդում։

Թիֆլիսի գործակալութիւնը—Դվօրցօվայա փողոցի վրա, վրաց ազնուականների տանը։ Տելեֆօն № 108
(Ե. ա. կ.) 61—120